

**ՏԵՂԵԿԱՏՎԱԿԱՆ ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱՆԵՐԻ ԴԵՐԸ ԵՐԵԽԱՆԵՐԻ
ՉԱՐԳԱՑՄԱՆ ԳՈՐԾՈՒՄ**

Ջետազոտական աշխատանք

Կատարող՝ Գոհար Բալեյան

Երևան-2022

Բովանդակություն

Ներածություն	3
ՏՀՏ օգտագործման ինտենսիվությունը աշխարհում	4
Մեդիագրագիտություն	8
Ուսուցիչների կողմից ՏՏ օգտագործումը կրթության կազմակերպման գործում-11	
Եզրակացություն	16
Բովանդակություն	17

ՆԵՐԱՃՈՒԹՅՈՒՆ

Աշխատությունը վերաբերում է ՏՀՏ դրական և բացասական ազդեցության խնդիրներին, երեխաների հոգեբանական խնդիրների առաջացմանը թվային հասարակության մեջ, ՏՀՏ դերը հոգեբանական զարգացման և կրթության կազմակերպման գործում:

Ժամանակակից հասարակությունը հանրակրթության որակի բարձրացման կարիք ունի, քանի որ Նորագույն տեխնոլոգիաները մարդկային կյանքի, ողջ հասարակության համար ստեղծել են նոր աշխարհ: Այսպիսով, խնդրի վերաբերյալ ժամանակակից հետազոտությունների վերլուծությունը ցույց է տալիս արդի կրթության գործընթացում ՏՀՏ ֆենոմենի անորոշությունը:

ճանաչելով դրական գործառույթները և սովորելու լայն հնարավորությունները՝ մանկավարժներն ու հոգեբանները զգուշացնում են բացասական հետևանքների մասին, ի դեմս երեխաների սոմատիկ և հոգեկան առողջության խախտումների, մասնավորապես, ինչպես նաև համակարգչային կախվածության վտանգի մասին: Ի հերձուկս սրան՝ ՏՀՏ-ն մեծապես կարող է օգտագործվել հոգեբանական զարգացմանը ի նպաստ:

Նպատակը՝ պարզել ՏՀՏ դրական և բացասական ազդեցությունը երեխաների հոգեբանական զարգացման վրա, ուսումնասիրել դրանց շուրջ կատարած միջազգային վերլուծությունների արդյունքները:

Խնդիրները՝ կարողանալ մշակել կրթական և հոգեբանական զարգացմանը նպաստող ծրագրեր, ՏՀՏ ճշգրիտ օգտագործման մեխանիզմներ մշակել:

Բանալի բառեր՝ տեղեկատվական տեխնոլոգիա, հոգեբանական զարգացում, կրթական ռեսուրս, կախվածություն, մեդիագրագիտություն, զարգացնող խաղեր:

ՏՀՏ ՕԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆ ԻՆՏԵՆՍԻՎՈՒԹՅՈՒՆԸ ԱՇԽԱՐՀՈՒՄ

Համաճարակային իրավիճակի պայմաններում կտրուկ աճեց ՏՀՏ օգտագործման ինտենսիվությունը: Ժամանակակից տեղեկատվական տեխնոլոգիաների շնորհիվ ուսուցիչները կարողացան կապ պահպանել աշակերտների հետ

,շարունակելուսումնական, ուսումնական գործընթացը: Հեռավար ուսուցումը թույլ է տալիս երեխաների ծնողներին ուսուցիչների օգնությամբ արդյունավետ և գրագետ կազմակերպել երեխաների գործունեությունը տանը, հաղորդակցությունը երեխաների և ծնողների միջև դարձնել այն ավելի հետաքրքիր և հարուստ, ինչու չէ, նաև հնարավորություն ընձեռել ծնողներին ստանալ մասնագիտական խորհուրդներ ուսուցչի կողմից, և արդյունքում օգտակար ժամանակ անցկացնել տանը: Համաճարակային խիստ սահմանփակումները թերևս անցյալում են , սակայն տեղի է ունեցել կրթական տեխնոլոգիաների վերագնահատում: Տեղեկատվական տեխնոլոգիաները, իհարկե, այսօր մեծ հնարավորություններ են բացում ուսուցիչների, մանկավարժների, մանկավարժների համար, որոնք կարող են օգտագործելով դրանք՝ լուծել իրենց մասնագիտական խնդիրները:

Մինևույն ժամանակ, չպետք է մոռանալ հնարավոր խնդիրների մասին: Դիտարկենք ժամանակակից հետազոտողների տեսակետները երեխայի հոգեկանի վրա համակարգչային տեխնիկայի ազդեցության հետևանքների առանձնահատկությունները. Մասնավորապես, հետազոտող Մ.Վ. Կարուլեվսկին նշում է միայն SS բացասական ազդեցությունը երեխաների սոմատիկ և հոգեկան առողջության վրա: Այսպիսով, նրա կարծիքով, երկար երեխային համակարգչի մոտ նստելը հանգեցնում է ողնաշարի կորուստի, «կարպալ սինդրոմ»-ի (ճառագայթային նյարդի սեղմման համախտանիշ), տեսողության և լսողության խանգարման, նյարդային համակարգի ծանրաբեռնվածության՝ տեսողական և լսողական տեղեկություններով: Նպաստում է լարվածության գլխացավերի առաջացմանը, նյարդային համակարգի հյուծմանը, ներոզին և անհանգստությանը: Տուժում է նաև ինտելեկտուալ ոլորտը. ձևավորվում են հիշողության և ուշադրության խանգարումներ, երեխաների մոտ դանդաղում է նաև ուշադրության կենտրոնացումը, ստեղծագործական մտածողության զարգացումը: Արդյունքում ստեղծագործական մտածողությունը փոխարինվում է «շաբլոնային մտածողությամբ» և ավգորիթմականով:

Ա.Ս. Տյուրենկովան, ընդհակառակը, նշում է ՏՏ ուսուցման դրական ազդեցությունը

Նախադպրոցական տարիքի երեխաների նուրբ շարժիչ հմտությունների, ուշադրության, մտածողության, հիշողության գործառույթների զարգացման վրա և տարրական դպրոցի սովորողներ: Նրա դիտարկումներով՝ երեխաներին սովորեցնելով համակարգչային ուսուցման ծրագրեր՝ կընդլայնվի նրանց մտահորիզոնը, կակտիվանա նրանց ճանաչողական և գործնական գործունեությունը, կզարգացնում երևակայությունը, իրավիճակի մոդելավորման, պլանավորման և քայլ առ քայլ իրականացման կարողությունները, խթանվում է նպատակասլացությունը, հաստատակամությունը և անկախությունը: Մի շարք ուսումնասիրությունների համաձայն՝ համակարգչային խաղերը նույնպես կարող ունենալ դրական ազդեցություն: Դրանք օգնում են հուզական լիցքաթափմանը, գրավոր խոսքը դառնում է ավելի ճկուն, զարգանում են հիշողությունը, ուշադրությունը, տրամաբանական մտածողությունը, օպերատիվությունը, նուրբ շարժային հմտությունները ձեռքում, ձեռքի աչքի համակարգումը, օբյեկտների տեսողական ընկալումը, ստեղծագործական մտածողությունը, բարելավվում է սենսոմոտորիկան (զգայաշարժական գործընթացների կոորդինացիա) և այլն: Համակարգչային խաղերը երեխային սովորեցնում են դասակարգել ու ամփոփել, մտածել, վերլուծել անկանոն իրավիճակներում, հետամուտ լինել իր նպատակին, բարելավել մտածողության հմտությունները և այլն:

Մեկ այլ ժամանակակից հետազոտող՝ Ա.Վ. Լոգինովն իր վերանայման հոդվածում փորձել է

օբյեկտիվորեն գնահատել ազդեցության թե՛ դրական, թե՛ բացասական ազդեցությունները: Անդրադառնալով Շ Թեկլի ուսումնասիրությանը, նա օրինակներ է բերում՝ ինչպես է երեխաների կողմից համակարգչային տիրապետումը հանգեցնում ճշգրիտ առարկաների նկատմամբ վախի

անհետացմանը, նպաստում է մաթեմատիկական առարկաների ակադեմիական արդյունքների բարելավմանը: Հեղինակն ապացուցեց նաև, որ համակարգչային ուսուցման և խաղային ծրագրերն ունեն դրական ազդեցություն երեխաների տրամաբանության, ուշադրության, արձագանքման արագության զարգացման և աճի վրա ուսանողների հետաքրքրությունը սովորելու նկատմամբ:

Մյուս կողմից հեղինակը նշում է, որ դյուրինությունը «մեկ սեղմումով» տեղեկատվություն ստանալը բացասաբար է անդրադառնում հաստատակամության վրա և հանգեցնում է մոտիվացիայի նվազմանը: Նյութի անգիր անելը հանգեցնում է երեխայի կեղծ վստահության: Այս թեմայով ուսումնասիրություն կատարած մի շարք հեղինակներ /Բ.Ս., Գերշունսկին, Ի.Գ.

Չախարովա, Է.Ս. Պոլատ/ նշում են , որ կրթական գործընթացում համակարգչային տեխնոլոգիաները նրանք կատարում են մի շարք գործառույթներ, որոնք բարենպաստ ազդեցություն ունեն դպրոցականների զարգացման վրա և ունեն մի շարք գործառույթներ, մասնավորապես.

- 1) Դասավանդման գործառույթ.
- 2) Չարգացնող գործառույթ.
- 3) կրթական գործառույթ.
- 4) մոտիվացնող ֆունկցիա.
- 5) ճանաչողական ֆունկցիա

Չնայած համակարգչային տեխնոլոգիաների բացահայտված դրական ազդեցությանը կրթական միջավայրում, կարևոր է նշել մշտականի բացասական հետևանքները երեխաների կողմից համակարգչի օգտագործումը զվարճանքի նպատակով: Մասնավորապես, հոդվածում Վ.Ա. Տաբուրցան ցույց է տվել այն երեխաներին, որոնցում մնալու տևողությունը համակարգչում չի սահմանափակվում միայն ծնողներով, ցույց են տալիս մեծ զգացմունքային անհավասարակշռություն, սթրեսը հաղթահարելու անկարողություն, հակված է իմպուլսիվության և ագրեսիվ վարքագծի: Երեխաների հոգեկան առողջության վրա համակարգիչների ազդեցության ամենալուրջ խնդիրը համակարգչային կախվածությունն է: Համակարգչային կախվածությունն այսօր համարվում է կախվածությունն առաջացնող վարքագծի տեսակներից մեկը, որը թողնում է

նշանակալից հետք երեխայի ողջ հետագա կյանքի վրա: Երեխաների համակարգչային կախվածությունը դրսևորվում է երկու հիմնական ձևերով.

մոլախաղերից կախվածությունն և ինտերնետ կախվածությունն.

Տարրական դասարանների աշակերտները կախվածություն ունեն ավելի հաճախ դրսևորվում է խաղերից: Վերջին շրջանում դրանք աստիճանաբար վերածվել են բոլոր տարիքի երեխաների զանգվածային հոգեբանական համաճարակի պատճառ: Եթե հաշվի առնենք այն հանգամանքը, որ աշխարհի տարբեր վայրերում անձնական համակարգիչների եւ խաղային կցորդների վաճառքն ավելացել է տասնյակներ անգամ, իսկ խոշոր քաղաքներում բնակվող ընտանիքների 40-80 տոկոսն արդեն տանը համակարգիչ ունի, ապա կարելի է ասել, որ համակարգչային խաղերը, հեռուստատեսության հետ մեկտեղ, փոքրիկների վրա բացասական ազդեցության լուրջ գործոն են դարձել: Ի՞նչ վտանգ են դրանք ներկայացնում:

Մասնավորապես, իր ուսումնասիրության մեջ Ս.Ա. Շապկինն ապացուցեց, որ երեխայի մոտ մոլախաղային կախվածության զարգացման համար բավական է վեց ամիս անսահմանափակ մնալ վիրտուալ տարածքում, այսինքն առանց ծնողների վերահսկողության:

Համակարգչային խաղերի ազդեցության հետազոտողները երեխայի հոգեկանի վրա հայտնաբերել են հետևյալը՝ երեխայի հոգեկանի դեֆորմացիա.

ա/ Ավելացել է ագրեսիվությունը և դաժանությունը

բ/ Աշխարհի պատկերի աղավաղում

գ/ այլ մարդկանց հետ շփվելու դժվարությունների առաջացում

SS տեխնոլոգիաների կիրառման նպատակահարմարության, չափաբաժնի մասին , ինչպես ուսումնական գործընթացում, այնպես էլ առօրյա կյանքում մանրամասն խոսել է Լ.Ս. Վիգոտսկին: «Ներկայիս կրթության համար այնքան էլ կարևոր չէ դասավանդել որոշակի քանակությամբ գիտելիքներ, թե ինչպես զարգացնել այս գիտելիքը ձեռք բերելու կարողությունը և օգտագործել դրանք: Եվ դա ձեռք է բերվում միայն (ինչպես կյանքում ամեն ինչ) աշխատանքի ընթացքում: Այդ իսկ պատճառով «ժամանակակից ուսուցիչը կարիք ունի օգտագործել նորագույն SS

տեխնոլոգիաներ տարբեր մասնագիտական առաջադրանքներ ակտիվորեն լուծելու համար՝ սոցիալապես նշանակալի արդյունքների հասնելու համար : Ուսուցչի համար տեղեկատվական միջավայրում հայտնվելը նրա մրցունակության ցուցանիշն է առկա աշխատաշուկայում»։ Այնուամենայնիվ, չպետք է մոռանալ, որ ցանկացած գյուտ, ինչպես մետաղադրամ, դիմերես և դարձերես:

Հոգեբանական զարգացման առումով մեծ նշանակություն ունի

Մեդիագրագիտությունը

Համացանցի լուրջ բացասական կողմերից մեկն այն է, որ այստեղ չի վերահսկվում ինֆորմացիան, չկան տարիքային սահմանափակումներ ու արգելքներ: Համացանցը լի է անորակ, չճշգրտված ինֆորմացիաներով, էրոտիկ բնույթի նկարներով ու տեսանյութերով, որոնք կարող են կլանել անգամ հասուն ու գիտակից մեծահասակներին: Չի բացառվում, որ երեխաները ևս նմանօրինակ ինֆորմացիաի հանդիպեն: Նախադպրոցական տարիքը, առավել ևս դեռահասության տարիքը սեռային ինքնագիտակցության, սեռական նույնականության ձևավորման, սեռային դերերի ու բնութագրերի յուրացման կարևոր շրջաններն են: Սեռերին ու սեռական կյանքին վերաբերող տեղեկատվության և տեսանյութերի, անառողջ փոխհարաբերությունների

անարգելք ներկայացումը կարող է խեղաթյուրել դեռահասների ու պատանիների սեռական ոլորտի մասին պատկերացումները, բացասաբար ազդել սեռական հասունացման ընթացքի վրա, բացասական հետևանքներ ունենալ տարիքին բնութագրական տվյալ ոլորտի նկատմամբ դրսևորվող գերուշադրության ու հետաքրքրության վրա, ընդհանրապես չձևավորված սեռական, սոցիալական, հոգեկան ոլորտների զարգացման ընթացքների վրա: Դեռահասների, պատանիների ու երիտասարդների մոտ կախվածություններ են առաջանում սոցիալական ցանցերից, որոնք դարձել են հաղորդակցման այլընտրանքային

ձևեր, ծանոթության և շփման հասանելիչ միջոցներ: Եվս մեկ խնդիր է համացանցային, այսպես կոչված, ժարգոնը կամ լեքսիկոնը՝ բառապաշարը: Շատ նյութերի, հոդվածների տակ ընդունված է մեկնաբանություններ կամ, այսպես ասած, քոմենթներ գրել: Այդտեղ ազատություն է եւ իսկական

խառնաշփոթություն. ինչ ասես կարելի է կարդալ, ցենզուրայից դուրս արտահայտություններ, որոնք ընդունված չեն սովորական խոսակցությունների

ժամանակ: Բայց չէ՞ որ մեր երեխաները բախվում են դրանց հետ, կարդում... Նրանք կարող են տարվել ևս, այսպես կոչված, «մեծահասակների համար» նախատեսված հայտարարություններով՝ անպարկեշտ նկարներով եւ հրավերներով, գովազդներով եւ խաղերով: Այդ խաղերն ինքնին մի ողջ հիմնախնդիր են երեխաների եւ նույնիսկ մեծահասակների համար:

Այսօր որոշ երկրներում կան որոնման յուրատեսակ համակարգեր՝ նախատեսված երեխաների համար: Գերմանիայում, օրինակ, ստեղծվել է fragFINN որոնման համակարգը՝ նախատեսված երեխաների համար: Այդ որոնող համակարգը ստուգում է եւ արգելում անպատշաճ բառերը, որոնք բերվում են որոնման ժամանակ: Այդ համակարգում աշխատում են մասնագետներ եւ գիտնականներ, մանկավարժներ, և բացառվում է որեւէ անպատշաճ կայքի դուրս սպրդում:

Մարդկությունը բավական շուտ գիտակցեց համակարգչի վնասակար ազդեցությունը մարդու ֆիզիկական առողջության վրա, սակայն դեռևս քիչ են խոսում մարդու հոգեկան աշխարհի վրա համակարգչի ազդեցության մասին: Մինչդեռ, վերջերս հեգեբույժներն ու հոգեբաններն ահազանգում են մի նոր, քիչ ուսումնասիրված «հիվանդության»՝ համակարգչային կախվածության մասին: Միաժամանակ, համակարգչի և համացանցի ազդեցությունը երեխայի հոգեկան զարգացման վրա բացասական հետևանքներ կարող է ունենալ: Նախ համակարգչի առջև շատ ժամանակ անցկացնելու արդյունքում երեխաների մոտ ընդհանուր թուլություն և հոգնածություն է դրսևորվում, քնի խանգարումներ: Բացասական հետևանքները կարող են իրենց հետքը թողնել հոգեկան գործընթացների վրա (երեխայի հիշողությունն է թուլանում, դպրոցում դասերի ժամանակ դժվարությամբ են կենտրոնացնում ուշադրությունը, հասկանում ու դատողություններ անում), հոգեվիճակների, անձնային հատկությունների ձևավորման վրա, միջանձնային հարաբերությունների ոլորտում: Առավել շատ են

հանդիպում հուզական խաթարումները, դրդապատճառային ուղորտի ձևավորման բացասական միտումները՝ կապված ինֆորմացիոն ներգործության հետ:

Մեդիագրագիտության շուրջ ՅՈՒՆԻՍԵՖ-ը հսկա համապարփակ վերլուծությունն է երեխաների կյանքի վրա թվային տեխնոլոգիաների տարաբնույթ ազդեցության և համացանցի տված հնարավորությունների մասին, որ բացահայտում է համացանցից օգտվելու թե՛ վտանգները, թե՛ տված հնարավորությունները: Չեկույցում ասվում է, որ կառավարություններն ու մասնավոր հատվածը համաքայլ չեն եղել փոփոխության ընթացքի հետ՝ երեխաներին նոր ռիսկերի և վնասների ենթարկելով, ինչպես նաև՝ միլիոնավոր խոցելի երեխաների անտեսելով: «Բարեբախտաբար, թե դժբախտաբար, թվային տեխնոլոգիաները այսօր մեր կյանքի անքակտելի մասն են կազմում», - նշեց ՅՈՒՆԻՍԵՖ-ի գործադիր տնօրեն Էնթոնի Լեյքը (Anthony Lake): «Թվային աշխարհում, մեր երկուստեք խնդիրն է՝ չեզոքացնել վնասները՝ մինևույն ժամանակ առավելագույնի հասցնելով համացանցի առավելությունները յուրաքանչյուր երեխայի համար»:

Չեկույցն ուսումնասիրում է առավելությունները, որ թվային տեխնոլոգիաները կարող են ունենալ ամենախոցելի երեխաների համար, այդ թվում նրանց, ովքեր մեծանում են աղքատության մեջ կամ կրում հումանիտար ճգնաժամերի ազդեցությունը: Հարկավոր է ընդլայնել տեղեկատվության հասանելիությունը այդ երեխաների համար, կարողություններ զարգացնել թվային գիտելիքներ պահանջող աշխատաշուկայում՝ հարթակ տրամադրելով կապեր հաստատելու և իրենց տեսակետներն արտահայտելու համար:

Չեկույցում նշվում է, որ միլիոնավոր երեխաներ դրա հնարավորությունը չունեն: Աշխարհի երիտասարդության մեկ երրորդը՝ 346 միլիոն, համացանցից չեն օգտվում՝ խորացնելով անհավասարություններն ու նվազեցնելով այդ երեխաների մասնակցության հնարավորությունն ավելի ու ավելի աճող թվային տնտեսության մեջ:

Չեկույցը նաև ուսումնասիրում է, թե ինչպես է համացանցը մեծացնում երեխաների խոցելիությունը վտանգների և վնասների նկատմամբ, ինչպիսիք են անձնական տեղեկատվության ոչ տեղին օգտագործումը, վնասակար

բովանդակությամբ նյութերի հասանելիությունը և կիբերբուլինգը (cyberbullying): Թվային շարժական տեխնիկայի համատարած օգտագործումը, ինչպես նշվում է զեկուլցում, երեխաների ցանցից օգտվելը պակաս վերահսկելի է դարձնում և հետևաբար՝ առավել վտանգավոր:

Դեռ առվելին, թվային ցանցերը, ինչպիսին է, օրինակ, Սև ցանցը (Dark Web), շահագործման և չարաշահման համար պարարտ հող են ստեղծում, այդ թվում՝ թրաֆիքինգի և առցանց սեռական մանկական չարաշահման համար:

Չեկուլցում ներկայացված են երեխաների՝ ցանցից օգտվելու վերաբերյալ ընթացիկ տվյալներ և երեխաների բարեկեցության վրա թվային տեխնոլոգիաների ազդեցության վերաբերյալ վերլուծություններ, ինչպես նաև անդրադարձ է կատարվում երեխաների՝ «թվային միջավայրից» կախմանը և ուղեղի զարգացման վրա էկրանի հնարավոր ազդեցության մասին օրեցօր ավելացող բանավեճերին:

Ուսուցիչների կողմից SS օգտագործումը կրթության կազմակերպման գործում

Ուսուցիչների, ծնողների հոգեբանական կրթությունը այսպիսի պայմաններում դառնում է անխուսափելի:

Ուսուցիչները հոգեբանական գիտելիքների և հմտությունների հսկայական դեֆիցիտ կարող են ունենալ: Նույնիսկ դասարանի ուսուցիչները, ովքեր մեկ տարուց ավելի աշխատել են երեխաների հետ, չափազանց սակավ տեղեկատվություն ունեն իրենց աշակերտների հոգեբանական բնութագրերի մասին: Նույնը կարելի է ասել ծնողների մասին, ովքեր հաճախ երեխայի հանդեպ ունեցած ողջ սիրով չեն ճանաչում նրան և չեն կարողանում հասկանալ: ՏՐՏ-ի կիրառումը և կիրառումը ծնողական հանդիպումներում, ուսուցիչների համար սեմինարներ և ուսանողների հետ զրույցներում կօգնի մեծացնել հետաքրքրությունը հոգեբանական և մանկավարժական գիտելիքների նկատմամբ, ինչպես նաև բարձրացնել կրթական գործընթացի բոլոր մասնակիցների հոգեբանական կուլտուրայի մակարդակ: Այս մասով հնարավոր է կատարել հետևյալը. տեղեկատվություն հոգեբանական կայքերից՝ ուղղված

ծնողներին և պարունակող նյութեր երեխայի զարգացման խնդիրների վերաբերյալ, հոգեբանության վերաբերյալ հոդվածներ և հրապարակումներ.

հոգեբանական օգնություն առցանց; հոգեբանական խորհրդատվություն, հոգեբանների խորհրդատվություն; ցանցային սոցիալ-հոգեբանական նախագծեր երեխաների և նրանց ծնողների համար. Տեղեկատվական տեխնոլոգիաները հոգեբանության մեջ 23 հեռահաղորդակցության օլիմպիադաներ, մրցույթներ, ցանցային սոցիալ-մանկավարժական նախագծեր; տեսանյութեր, տեսապատմություններ, մեդիա շնորհանդեսներ, ներառյալ մեր սեփական դիզայնով, որոնք կարող են օգտագործվել ծնող-ուսուցչի հանդիպումների, ուսուցիչների համար սեմինարների, հոգեբանության դասերի և այլնի ժամանակ:

Առցանց հոգեբանական խորհրդատվության հարցը վիճելի է: Հոգեբան-խորհրդատուների, հոգեթերապևտների բազմաթիվ մասնագետների կարծիքով, հոգեբանական խորհրդատվությունը ինտերնետում հնարավոր է հատկապես ճգնաժամային իրավիճակներում: Մեր կարծիքով, ուսուցիչ-հոգեբանի աշխատանքում միանգամայն կիրառելի է հոգեբանական և մանկավարժական խնդիրների վերաբերյալ խորհրդատվությունը ուսուցիչների և ծնողների համար՝ կառուցված «հարց-պատասխանի» սկզբունքով: Սա պահանջում է «Հոգեբանի էջ» դպրոցի կայքում և/կամ ծրագրեր ցանցային հաղորդակցության Skype, QIP և այլն: Մանկավարժի և հոգեբանի գործունեության տեղեկատվական աջակցություն և մասնագիտական կարողությունների բարձրացում Տեղեկատվական և հաղորդակցական տեխնոլոգիաների օգտագործումը որակապես նոր հնարավորություններ է ընձեռում հոգեբանի գործունեության տեղեկատվական աջակցության և նրա մասնագիտական կարողությունների բարելավման համար:

Դրա համար կարող են օգտագործվել.

կրթական հոգեբանների վիրտուալ մեթոդական միավորումներ մասնագիտացված ֆորումներ: Ուսուցիչ-հոգեբանի գործունեությունը Հոգեբանի աշխատանքի կազմակերպումն աջակցելու և օպտիմալացնելու համար կարող են օգտագործվել գործիքներ, որոնք թույլ են տալիս պլանավորել ձեր գործունեությունը, հաշվի առնել դրա արդյունքները, կազմակերպել անձնական տեղեկատվական

տարածք. ուսումնական հաստատության հոգեբանի էլեկտրոնային ամսագիր. էլեկտրոնային կազմակերպիչներ, տարբեր էլեկտրոնային ռեսուրսների կազմակերպման և համակարգման միջոցներ: Կրթական հոգեբանի մասնագիտական գործունեության մեջ օգտագործվող ծրագրային գործիքների և տեղեկատվական ռեսուրսների դասակարգում Համակարգչային գործիքների զինանոցը, որոնք այսօր հասանելի են հոգեբանին, բավականին մեծ է: Նրանց դասակարգումը կարող է իրականացվել ըստ մի շարք չափանիշների.

Դասակարգումն ըստ գործառական հատկանիշի (ըստ գործունեության ուղղությունների) տրվեց վերևում:

Նման տեխնիկայի օրինակներ.

Մանկական անհանգստության մակարդակի և բնույթի ինտեգրատիվ գնահատման մեթոդներ (UDT):

«Երեխայի անհանգստության մակարդակ» (UDT) փորձարարական-հոգեբանական տեխնիկան հոգեբանական և ախտորոշիչ գործիք է դպրոցական տարիքի երեխաների և դեռահասների (8-18 տարեկան) անհանգստության մակարդակի և բնույթի ուսումնասիրության համար: UDT-ի հարցաշարի օգտագործման հիմնական ցուցումներն են առարկաների տարբեր կոնտինգենտի զանգվածային սկրինինգային հետազոտությունները, որոնք անցկացվել են որպես հոգեհիգիենիկ և հոգեպրոֆիլակտիկ ծրագրերի մաս, ներառյալ ժամանակակից տեղեկատվական (համակարգչային) տեխնոլոգիաների օգտագործումը, դպրոցական և մտավոր անբավարարության ռիսկի խմբերը բացահայտելու համար, հետևաբար: ավելի մանրամասն հոգեբանական և մանկավարժական ուսումնասիրությամբ:

Տեխնիկան կարող է օգտագործվել նաև վարքագծային և անհատականության տարբեր խանգարումներ, նյարդայնություն ունեցող երեխաների մտավոր և սոցիալական անբավարարության ծանրության աստիճանը գնահատելու համար: Տեղեկատվական համակարգերի և տեխնոլոգիաների ամբիոնի դասախոս Կրուտին Յու.Վ. հոգեկան և հոգեսոմատիկ խանգարումներ. Բացի այդ, UDT մեթոդաբանությունը կարող է օգտակար լինել հոգեբանների և ուսուցիչների աշխատանքում՝ պարզաբանելու և բովանդակալից որակելու պետության

դիսամիկան «դժվար» երեխաների հետ հոգեուղղիչ միջոցառումներ
իրականացնելիս: Տեխնիկայի աշխատանքի օրինակը ներկայացված է
<http://www.bekhterev.org/pc5.htm> ռեսուրսում

Վ. Մ. Բեխտերև) Դեռահասների համար ախտորոշիչ ախտորոշիչ հարցաթերթ
(PDO) Թեստի և գիտելիքների բազայի հեղինակը պրոֆ. Ա.Է.Լիչկո; գիտելիքի
բազայի փոփոխություն - ք.գ.թ. Է.Է.Ռոմիցինա; ծրագրավորող - Վ.Վ. Սիմակով
Նախատեսված է 14-18 տարեկանում որոշել կերպարների շեշտադրումների
տեսակները և հոգեպատիայի տեսակները (10 հիմնական տեսակներ և մի շարք
խառը), ինչպես նաև դրանց հետ կապված որոշ հոգեբանական վերաբերմունք
(ալկոհոլիզմի հակում, օրինազանցություն, այլասերվածություն և այլն) և
նշաններ, որոնք ցույց են տալիս հոգեբուժության, դեպրեսիայի, սոցիալական
անբավարար ադապտացիայի զարգացման ռիսկը: Այն կարող է լայնորեն
կիրառվել սոցիալական հարմարվողականության խանգարումներ ունեցող
դեռահասների վերականգնողական և հոգեթերապևտիկ ծրագրերի մշակման մեջ,
շեշտադրման տեսակը հաշվի է առնվում դեռահասի մասնագիտական
կողմնորոշման, թիմերի և թիմերի ձևավորման, ընտանեկան խորհրդատվության
ժամանակ:

Համացանցը ռեսուրս է, որն ապահովում է մուտք դեպի համակարգչային տեխնիկա.

տեխնիկայի գրադարան <http://www.psychometrica.ru>.

Գրադարանը պարունակում է մեծ թվով համակարգչային մեթոդներ, որոնք
ներդրվել են «Psychometric Expert» միջավայրում, ինչպես նաև որոշ
հոգեֆիզիոլոգիական մեթոդներ, որոնք սովորական մեթոդներով կապված են
ծրագրին: Ներկայացված է թեստի, մշակման հեղինակների, չափված
պարամետրերի (կշեռքների), ինչպես նաև դրա նկարագրության և նպատակի
մասին տեղեկատվություն:

Մեթոդաբանությամբ ֆայլը կարող էք ստանալ անմիջապես հեղինակից կամ
թեստը համակարգչայինացնել ինքներդ՝ Psychometric Expert ծրագրում:

Տեխնիկայի մասին տեղեկատվության մեջ կարող էք նաև ստանալ ինտերնետում
դրա գտնվելու վայրի հղումը. թեստի կատալոգ

<http://psyttest.info/taxonomy/term/16/all>.

Ներկայացված է համակարգչային մեթոդների կատալոգ, տեղեկություններ թեստերի, առցանց թեստերի, անձնական հաշիվ ստեղծելու հնարավորության մասին: «Բազմաչափ» համակարգեր Չամակարգչային ախտորոշիչ գործիքների այս դասի հակառակն են «բազմաչափ» համակարգերը: Դրանք ներառում են մի քանի մեթոդներ և թույլ են տալիս ախտորոշում իրականացնել դրանցից մեկի կամ մի քանիսի միջոցով («փորձարկման մարտկոց»): Նման համակարգերը ներառում են. համակարգ «Չոգեբանական դիմանկար»;

KATARSIS կենտրոնի հոգեախտորոշիչ մեթոդների փաթեթներ (Test1, Test2, պրոֆեսիոնալ խորհրդատու հոգեբանի աշխատատեղ):

Դիտարկենք, որպես օրինակ, «Չոգեբանական դիմանկար» համակարգը, որը պահանջում է ոչ շատ բարձր ապարատային և ծրագրային պահանջներ:

Չամակարգի առանձնահատկությունը մեթոդների հատուկ ընտրությունն է:

Նրանք մի կողմից անցել են վավերականության խիստ վերահսկողություն և յուրովի դասական են: Մյուս կողմից, համակարգում ընդգրկված թեստերի կողմնորոշումը հնարավորություն է տալիս (դրանց մեծ մասն օգտագործելիս) ձևավորել մարդու անհատականության բավականին «ծավալուն» և համարժեք պատկերացում: Նկատի ունեցեք, որ բոլոր թեստերի համար, որոնք գնահատում են անձնական հատկանիշները, օգտագործողին տրամադրվում են արդյունքների բանավոր հիմնական մեկնաբանություններ:

«Չոգեբանական դիմանկար» համակարգում աշխատանքն իրականացվում է հաջորդաբար ակտիվացված մենյուների միջոցով, որոնք օգտվողին կապում են բավականին բարդ ինտեգրալ միջավայր-կեղևի հետ, որի հիման վրա կառուցված է ամբողջ համակարգը: Չամակարգն ապահովում է արվեստի ավտոմատ պահպանում: Տեղեկատվական համակարգերի և տեխնոլոգիաների ամբիոնի դասախոս Կրուտին Յու.Վ. արդյունքներ, տվյալների բազայի կուտակում բոլոր հարցումների վերաբերյալ՝ դրանում անձի մասին տեղեկություններ փնտրելու ունակությամբ (ներառյալ ոչ ամբողջական տվյալները):

«Չոգեբանական դիմանկար» համակարգի միջոցով հնարավոր է արդյունավետ կերպով անցկացնել հոգեբանական համալիր հետազոտություններ՝ ղեկավարներին ապահովելով իրենց աշխատակիցների անաչառ գնահատականը:

Նման համակարգերի մեկ այլ ներկայացուցիչ են KATARSIS կենտրոնի հոգեախտորոշիչ մեթոդների փաթեթները (Test1, Test2, Professional Consultant Psychologist's Workstation):

MMIL (MMPI հարմարեցված է F.B. Berezin-ի կողմից) ԹԵՍՍ-1

Եզրակացություն

Ինչպես երևում է ըստ այս բազմաբովանդակ հետազոտությունների ՏՏ ունեն երեխաների զարգացման գործում թե՛ դրական , թե բացասական ազդեցություն: Դրա օգտագործման արդյունավետության ցուցիչը կարող է բարձրանալ մեծահասակների՝ ուսուցիչների, հոգեբանների, ծնողների ՏՏ տիրապետելու աստիճանով: Ակնհայտ է, որ տեղեկատվական տեխնոլոգիաները նույնպիսի խնդիրներ են առաջացնում աշխարհի տարբեր կողմերում, ուստի մասնագետները մշակում են տեխնոլոգիաների՝ երեխաների վրա ազդեցության մարտավարություններ, որպեսզի դրանք նպաստեն կրթությանը և երեխաների հոգեբանական զարգացմանը: Այսպիսով, ՏՏ տիրապետումը մանակավարժահոգեբանական թիմի կողմից և ծնողների ներգրավումը ամբողջ աշխատանքային պրոցեսին դառնում է անխուսափելի

Օգտագործված գրականության ցանկ

- Բալյան Ա.Ա. «Մանկավարժական հոգեբանության հարցեր» -Երևան: Լույս, 1983.
- Դուբովսկայա «Երեխան հեռուստացույցի մոտ»
- Մանտուլենկո Վ. «Մեդիակրթությունը ժամանակակից աշխարհում»
- Մեթոդ. ձեռնարկ «Դեռահասների առողջություն և զարգացում» Երևան 2014
- Միրաբյան Վ. «Ազդեցիվ հեռուստատեսության» հետևանքները
- Նալչաջյան Ա. Ա. «Հոգեբանության հիմունքներ»-Երևան 1997
- Антон Платов. Дети и родители Сеть. Мир компьютеров. - № 3. 2004 год.
- Борода К. В. Интернет-зависимость у детей и подростков, 2008. Нью-Йорк
- Гордеев А.В. Увлечение компьютерными играми. психологический аспект. К. 2004
- Разумов Компьютер круто. // Наука и жизнь. Номер 6: 2002
- <http://www.budte-zdorovi.com.ua/obraz-zhizni/261-vliyanie-kompyuternyx-igr-na-psixiku-rebenka.html>
- http://www.russlav.ru/stat/vliyanie_game.html
- <http://images.yandex.ru/>
- <https://sites.unicef.org/sowc2017/>
- <http://www.youtube.com/watch?v=MSXkuXV5nCU7>
- <https://consultingbnp.ru/hy/security/informacionnye-tehnologii-v-psihologii-referat-ministerstvo/>